

ת"פ 31134/05/18 - מדינת ישראל נגד אנדרי ורזון

בית משפט השלום בנתניה

ת"פ 31134-05-18 מדינת ישראל נ' ורזון

לפני: כבוד השופט גיא אבנון

המאשימה: מדינת ישראל

באמצעות תביעות מרכז - שלוחת נתניה

נגד

הנאשם: אנדרי ורזון

בשם המאשימה: עו"ד חן זערור ועו"ד שני מלול

בשם הנאשם: עו"ד מירון רוזנטל

גזר דין

לפנינו דוגמא להליך טיפולי נושא פירות, אשר בעקבותיו הצליח בחור צעיר בראשית דרכו בחיים להיגמל מסמים, להשתקם, ולהסיט את מסלול חייו בחזרה לדרך הישר. שני הצדדים מסכימים כי ההליך השיקומי מצדיק לחרוג לקולה ממתחם הענישה, והמחלוקת ביניהם נוגעת למידת החריגה. בעוד המאשימה סבורה כי חומרת העבירות אינה מותירה מנוס מגזירת עונש מאסר ממושך בפועל, הרי שההגנה בדעה כי ראוי לאמץ את עמדת שירות המבחן, ולגזור על הנאשם עונש מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות, בצירוף צו מבחן. אסיר את הערפל כבר עתה, ואבהיר כי מצאתי לאמץ את עמדת ההגנה.

כתב אישום מתוקן

1. בהתאם להסדר טיעון שלא כלל הסכמות עונשיות, הודה הנאשם בעבירות המיוחסות לו בכתב אישום מתוקן, שגם לאחר הקלות משמעותיות ומחיקת אישומים רבים, עודנו חמור, ומצדיק במצב דברים רגיל גזירת עונש מאסר לתקופה לא מבוטלת. המדובר במי שעשה שימוש ביישומונים "טלגראם" ו-"וואטסאפ" במטרה למכור סמים ללקוחות, וניכר כי עלה בידו לעשות זאת "בהצלחה עסקית" לא מבוטלת. על מנת לשווק את מרכולתו נהג הנאשם לפרסם "מבצעי מכירות" והטבות, אותם שלח לקהל לקוחותיו בקבוצות תפוצה שונות - שיווק אקטיבי מקובל - לו בעסק

נורמטיבי דובר. כחלק מהיזמות השיווקית הענפה פרסם הנאשם מבצע שכונה "אתגר אמסטרדם", במסגרתו תיערך הגרלה של כרטיס טיסה זוגי. בתקופה הרלוונטית לכתב האישום פנו אל הנאשם לקוחות בפועל ובכוח, וביקשו לקנות ממנו סם מסוכן מסוגים שונים, מסרו לו כתובת למשלוח הסם, וקיבלו "מספר" לצורך השתתפותם בהגרלה. הנאשם יצר קשר עם שליחים שזהותם אינה ידועה למאשימה, והללו נהגו למסור את הסמים ללקוחות, בהתאם לפרטי העסקה שסוכמו מראש בין הנאשם לבין לקוחותיו. לנוכח הודאתו הורשע הנאשם ב-39 עבירות סחר בסם מסוכן, לפי סעיפים 13 ו-19א לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973 (להלן: פקודת הסמים); 10 עבירות תיווך בסם מסוכן, לפי סעיף 13 לפקודת הסמים. העסקאות בוצעו בסמים מסוג מריחואנה וקנאביס, במשקל שבין 5 גרם לבין כמה עשרות גרמים לעסקה, מרביתן סביב 10 גרם לעסקה. העסקאות בוצעו בפרק זמן בן כחודש ימים במהלך אפריל 2018. סה"כ סחר הנאשם ב-585 גרם סמים כנגד תמורה בסך עשרות אלפי שקלים. ביום מעצרו של הנאשם (26.4.18) נתפס בביתו סם מסוג קנאביס במשקל כולל כ-1.8 ק"ג וסם מסוג חשיש במשקל כ-4 גרם. הסמים נמצאו במקומות שונים בבית כשהם מחולקים, חלקם בתוך מעטפות, וכן נתפס משקל דיגיטלי. בגין אישום זה הורשע הנאשם בעבירת החזקת סם שלא לצריכה עצמית, לפי סעיף 7(א) ו-7(ג) רישא לפקודת הסמים.

תסקירי מבחן

2. לנוכח גילו הצעיר של הנאשם (בן פחות מ-21 במועד ביצוע העבירות) הופנה לקבלת תסקיר חובה. בתסקיר ראשון (30.8.21) נסקרו נסיבות חייו של הנאשם: יליד 7/97, נולד בארץ זמן קצר לאחר עלייתם של הוריו ואחותו מאוקראינה. אביו של הנאשם נפטר מדום לב כשהנאשם היה פעוט כבן 3, נתון שהקשה מאוד על אמו של הנאשם, אשר נאלצה להתמודד עם אובדן בן זוגה ופרנסת משפחתה במקביל לקשיי ההתאקלמות בארץ. הנאשם סיים 10 שנות לימוד במסגרת פרויקט "הילה" לנוער נושר ממסגרות, הפסיק את לימודיו בגיל 16 בשל קשייה של אמו כמפרנסת יחידה, והחל לעבוד בעבודות מזדמנות ולסייע בכלכלת המשפחה. על רקע היעדרותה של אמו למשך שעות ממושכות מדי יום, ובהיעדר מערכות תמיכה, חבר הנאשם לחברה שולית במסגרתה החל להשתמש בסמים. בתמיכתה של אמו לא גויס הנאשם לצה"ל, הן בשל "אי התאמה" והן לאור מצבו המשפחתי והצורך לסייע בפרנסת הבית. הנאשם התגורר כל העת עם אמו ואחותו, עד החודשים האחרונים עובר למעצרו, אז שכר דירה בגפו בניסיון לבסס עצמאות כלכלית. לדברי הנאשם, במהלך השנים גברה התמכרותו לסמים, שתחילתה בשימוש בקנאביס בנסיבות חברתיות, והמשכה בצריכת סמים מסוכנים מסוגים שונים - משני תודעה וממריצים, בצד צריכת אלכוהול מופרזת. הנאשם אף פוטר מעבודתו, אז השתמש בחסכונו לתיווך לרכישת סמים.

הנאשם נעדר הרשעות קודמות, הופנה לראשונה לשירות המבחן במסגרת הליך המעצר בתיק זה. כששוחרר מבית המעצר להמשך מעצרו בפיקוח אלקטרוני, הועמד בצו פיקוח מעצרים והופנה לטיפול ביחידה להתמכרויות "בית חוסן". בדיקות שנתן הנאשם בתקופה זו הצביעו על ניקיון מסמים, אך הוא התקשה להתמיד בטיפול ועזב בחלוף כחודשיים. לבקשתו (עוד בהליך המעצר), הוא הופנה בשנית ל"בית חוסן", אך גילה פעם נוספת קשיי התמדה. במקביל הותר לנאשם לצאת לעבודה במאפיה. לנוכח קשייו של הנאשם להשתלב בטיפול, לא הוארך צו פיקוח המעצרים.

3. הנאשם הופנה לשירות המבחן פעם נוספת לאחר שהורשע בהתאם להודאתו בכתב האישום המתוקן. הוא קיבל אחריות מלאה על מעשיו, תיאר באופן מפורט את אורח חייו ההתמכרותי והנהנתני, ואת האופן בו החל לבצע

עסקאות סחר ותיווך בסמים על מנת לממנו. הנאשם שיתף כי פעל כך במהלך כחודשיים (הגם שכתב האישום מייחס לו פעילות במהלך כחודש אחד), הביע חרטה ובושה, והסביר כי עתה הוא מודע לנזקים הנגרמים כתוצאה משימוש בסמים, לעוצמת התמכרותו ולהרס העצמי שנלווה אליה.

הנאשם סיפר כי כמחצית השנה עובר לקבלת התסקיר הראשון, פנה ביוזמתו פעם נוספת ל"בית חוסן", התקבל לטיפול במסגרת "מרכז לצעירים", אך על רקע קשיים כלכליים התקשה לערוך שינוי בזמני עבודתו, וגם הפעם לא התמיד בטיפול ופרש בחלוף זמן קצר. הנאשם הביע את רצונו לקבל "הזדמנות נוספת ואחרונה" להשתלב בטיפול ב"בית חוסן", זאת לנוכח הבנת חומרת מצבו, כמו גם הכרה בכך שעודנו חש פיתוי להשתמש בסמים במצבים בהם הוא מרגיש בודד וחסר כוחות. הוא צמצם לדבריו את היקף שעות עבודתו על מנת לפנות מזמנו לטיפול בהתאם לדרישות המסגרת. שירות המבחן הפנה את הנאשם לוועדת קבלה, שבעקבותיה הצטרף ביום 1.7.21 לקבוצת הכנה לטיפול. בחלוף כחודש השתלב הנאשם ב"מרכז לצעירים" - שלוש פעמים בשבוע בין השעות 7:30-13:00, ובמקביל החל בטיפול פרטני שבועי. שירות המבחן התרשם מנזקקות טיפולית גבוהה, והמליץ לדחות את הדיון בשלושה חודשים לקבלת תסקיר משלים.

4. בתסקיר שני (28.12.21) שיתפה קצינת המבחן בדבר מידע שהתקבל מהיחידה לטיפול בהתמכרויות, שם נמסר כי זו הפעם משתף הנאשם פעולה באופן מלא עם המסגרת הטיפולית, הן בטיפול פרטני והן בטיפול קבוצתי. הוא נוהג להגיע בזמן ובעקביות, משתף באופן פתוח באשר לעברו ובאשר לקשיים עמם הוא מתמודד. הוא תפס מקום מרכזי ומשמעותי בקבוצה, מצליח לבטא עצמו באופן ברור, המלמד על שינויים שהחל לערוך בתפיסתו העצמית. ניכר כי הוא לוקח אחריות על מצבו ומנסה לשפר את אורחות חייו. הוא ביטא מודעות להיעדר גורמי תמיכה בסביבתו הקרובה, ולנטייתו לפעול באופן עצמאי, והחל ללמוד להיעזר במסגרת הטיפולית. במקביל מסר בדיקות שתן נקיות. הנאשם עדכן את קצינת המבחן כי הוא ממשיך להתגורר עם אמו ואחותו, ולעבוד במאפייה. הוא ביטא רצון ותובנה באשר לצורך להמשיך בטיפול, על מנת לקבל כלים להימנע משימוש בסמים ומעבריינות. קצינת המבחן התרשמה כי ההליך המשפטי ומעורבות שירות המבחן מהווים גורם מגייס ומדרבן, והמליצה לדחות את הדיון במספר חודשים, עד לסיום השתלבותו של הנאשם ב"מרכז לצעירים".

5. בתסקיר שלישי (6.4.22) סקרה קצינת המבחן את המשך ההליך הטיפולי. הנאשם גייס כוחות להתמודדות עם הקשיים שחווה, ועם חששותיו מפני חשיפה עצמית. הוא עבר לתחושתו תהליך משמעותי, נפתח בפני חברי הקבוצה, שיתף בקשייו, והתמודד באופן מקדם במצבים בהם התקשה בעבר. כן תיאר מעורבות בפעילויות טיפוליות ואתגרים חברתיים שלא הכיר, כמו גם נשיאה באחריות שהוטלה עליו במסגרת הקבוצה. מהיחידה לטיפול בהתמכרויות נמסר כי הנאשם המשיך להגיע באופן עקבי ובמועד לכל המפגשים והטיפולים, התנהל באופן רציני ואחראי, ומילא את המטלות שהוטלו עליו. כך גם בטיפול הפרטני, כשניכר כי חרף קשייו והיחס החשדני שגילה בתחילת הדרך כלפי הצוות, הצליח ליצור קשר טיפולי חיובי, וההתרשמות היא מהגמשה בעמדותיו ובתפיסותיו. עוד צוין כי הנאשם נמצא נקי לחלוטין מסמים במשך כל תקופת הטיפול. קצינת המבחן ביטאה יחס מחמיר לעבירות שביצע הנאשם, ובצד זאת הביעה הערכתה לתהליך הטיפולי-שיקומי הממושך שעבר הנאשם בהצלחה, הן במסגרת היחידה לטיפול בהתמכרויות והן בשיתוף עם שירות המבחן. כפועל יוצא מכך, ועל מנת למנוע פגיעה בסיכויי שיקומו של הנאשם, המליצה להעמידו בצו מבחן למשך שנה, ולהסתפק בעונש מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות.

6. ביום 12.4.22 טענו הצדדים לעונש. תוכן הטיעונים יובא בהמשך. לאחר שנשמעו הטיעונים, מצאתי לדחות את הדיון במספר חודשים נוספים, על מנת להתרשם מהמשך ההליך הטיפולי. לשם כך הוריתי על המצאת תסקיר מבחן נוסף וכן חוות דעת של הממונה על עבודות שירות, כשהודגש כי אין בכך כדי לטעת ציפיות באשר לתוצאת גזר הדין (החלטה מיום 21.4.22). בתסקיר רביעי (מיום 6.9.22) פורט המשך התהליך. הנאשם מתמיד בעבודתו ברשת המאפיות, וקודם לתפקיד בכיר יותר, במסגרתו עבר לעבוד בסניף בפתח תקווה. בנסיבות אלה, ועל רקע קשייו להמשיך להתגורר בבית אמו, שכר דירה בפתח תקווה. על רקע מעברו לעיר אחרת ביקש לסיים את הטיפול ב"מרכז לצעירים", מהלך שזכה לתמיכתם וגיבויים של גורמי הטיפול, אשר חיזקו את ידיו של הנאשם בגין מאמציו להתמיד בטיפול, ועודדו אותו לערוך הליך פרידה חיובי. כך נעשה. מהיחידה לטיפול בהתמכרויות נמסר, כי לאחר הדיון האחרון התמיד הנאשם במשך מספר חודשים בטיפול במרכז, ועמד בכללים כנדרש. בשיחה שיזם הנאשם עם הצוות הוא שיתף בדבר שיקוליו ולבטיו באופן אחראי וכן. הצדדים קבעו במשותף מועד לסיום הטיפול - 9.8.22, והנאשם נפרד מהקבוצה באופן הולם וחיובי. במקביל הוחלט בצוותא על סיום ההליך הפרטני. המטפל עדכן כי הנאשם הצליח להיעזר בטיפול לבחינה עצמית, הביא תכנים רלוונטיים, ושיפר את יכולתו להתבוננות מעמיקה בדפוסיו המכשילים ובקשייו הרגשיים. המסגרת הטיפולית שבה והדגישה כי לאורך כל תקופת הטיפול נמצא הנאשם נקי לחלוטין מסמים, והמליצה לקיים קשר מעקבי ומתן בדיקות לאיתור סמים במסגרת צו מבחן.

גם בבדיקות שנעשו בשירות המבחן נמצא הנאשם נקי מסמים. קצינת המבחן התרשמה לטובה מההליך הטיפולי הממושך שהשלים הנאשם, ומהמאמצים שהשקיע לצורך כך. היא העריכה כי הנאשם קיבל מענה הולם לדפוסיו ההתמכרותיים, וכי החל לגבש מיומנויות לחיים עצמאיים ונורמטיביים. משכך שבה על המלצתה להעמידו בצו מבחן, במסגרתו תיערכנה שיחות מעקביות או שילוב בטיפול המשך, לפי שיקול דעת שירות המבחן. להערכתה, הטיפול הממושך בו השתתף הנאשם בהצלחה מצמצם את הסיכון לכך שישוּב לעולם העברייני. כן חזרה על המלצתה להסתפק בעונש מאסר שירוצה בעבודות שירות, ככל שבית המשפט ימצא לגזור על הנאשם עונש מאסר בפועל, זאת על מנת שלא לפגוע בהישגיו של הנאשם בהליך השיקומי.

טיעוני הצדדים לעונש

7. כאמור, הטיעונים נשמעו בשתי פעימות. בדיון מיום 12.4.22 עמדה ב"כ המאשימה על היקף העבירות שבביצוען הורשע הנאשם, ועל פעילותו האינטנסיבית במהלך כחודש ימים, כשהספיק לבצע בתוך תקופה קצרה עשרות עסקאות סחר בסמים, ואף נתפס מחזיק בביתו כמות לא מבוטלת של סמים שלא לצריכה עצמית. היא פירטה את הערכים המוגנים בהם פגע הנאשם פגיעה קשה, הפנתה לפסיקה להמחשת מדיניות הענישה הנוהגת, וביקשה לקבוע מתחמי עונש נפרדים לכל אחד מהאישומים: לעבירות סחר בסם במשקל שאינו עולה על 10 גרם - בין 5-12 חודשי מאסר; לעבירות סחר בסם במשקל העולה על 10 גרם - בין 6-14 חודשי מאסר; לעבירות תיווך בסם - בין 3-10 חודשי מאסר; לאישום האחרון של החזקת סמים לא לצריכה עצמית - בין 6-14 חודשי מאסר. לחלופין, עתרה לקבוע מתחם עונש כולל בין 3-5 שנות מאסר בפועל.

באשר לנסיבותיו האישיות של הנאשם, ביקשה ליתן משקל משמעותי לכשלונותיו המוקדמים של הנאשם להשתלב בהליך טפולי. לשיטתה, המלצתה של קצינת המבחן איננה מתיישבת עם חומרת העבירות שביצע הנאשם,

ועם התקופה הקצרה בה השתלב הנאשם בטיפול עד למועד אותו הדין ("אנו בתקופה של חצי שנה לכל היותר" - פר' עמ' 16 ש' 28). ב"כ המאשימה הביעה עמדתה כי ראוי להקל בעונשו של הנאשם, ולשם כך לחרוג לקולה ממתחם הענישה, אלא שלשיטתה האינטרס הציבורי מחייב לקבוע כי שיקום איננו חזות הכל, אלא שיקול אחד מני מגוון שיקולים. משכך ביקשה לגזור על הנאשם מאסר בפועל למשך שנתיים, בצירוף "מאסר על-תנאי לתקופה המקסימלית, קנס משמעותי שיהווה רכיב כלכלי מרתיע, בשים לב כי העבירות בוצעו למעשה על מנת להפיק רווחים כלכליים", פסילת רישיון נהיגה בפועל ועל-תנאי. עוד ביקשה להכריז על הנאשם כסוחר סמים, ולחלט טלפונים ניידים וכספים שנתפסו ממנו - סך של 25,750 ₪ ו-50 אירו.

בדין מיום 6.10.22, לאחר שהתקבל תסקיר נוסף, וכן חוות דעת הממונה על עבודות שירות שמצאה את הנאשם מתאים, לא ראתה המאשימה לשנות מעמדתה העונשית.

8. ב"כ הנאשם ביקש לאמץ את המלצת שירות המבחן. לדבריו, ניסיונותיו האוטנטיים של הנאשם להיגמל, כשפנה ביוזמתו פעם אחר פעם, לא ויתר לעצמו, וכל כישלון היווה בסיס לניסיון הבא, עד להצלחה - ניסיונות אלו מהווים חלק בלתי נפרד מהתהליך השיקומי. מאמציו הראשונים של הנאשם להשתלב בטיפול בוצעו עוד בשלב המעצר, כשהוא בחור צעיר מאוד (בן כ-21). מאז חלפו כארבע שנים (במועד הדין הראשון, בינתיים חלפה חצי שנה נוספת) - חמישית מתקופת חייו של הנאשם, שנים משמעותיות ובעלות השפעה על עיצוב תדמיתו ועתידו. ב"כ הנאשם עמד על נסיבות חייו המורכבות של הנאשם, אשר גדל ללא דמות אב, עם אם המתקשה לפרנס את משפחתה, ואחות הסובלת מנכות ובעלת צרכים מיוחדים. הנאשם שיתף פעולה עם שירות המבחן באופן מעורר הערכה, נרתם במלוא מאודו להליך הטיפול, נגמל בהצלחה מסמים ומאלכוהול, התנתק מקשריו השוליים, ועשה כל שנדרש על מנת להשתקם. ב"כ הנאשם סיפר כיצד קיבל על עצמו את ייצוגו של הנאשם לקראת סוף שנת 2019. "כאשר הכרתי אותו, מצאתי בחור בדיכאון, לא מבין למה אף אחד לא מכווין אותו, ולקחתי אותו כפרויקט, צעד צעד, המון שיחות ועצות שהעברתי לו. מדובר בבחור עם מוטיבציה לשיקום מטורפת, עם פוטנציאל לשיקום שהחל כבר קורם עור וגידים, ההליך הטיפולי טרם הסתיים". ב"כ הנאשם הדגיש את האינטנסיביות של ההליך הטיפולי - השתתפות בקבוצה שלוש פעמים בשבוע למשך כחצי יום בכל פעם, ופגישה פרטנית אחת לשבוע. על מנת להמשיך להתפרנס וכן לעזור בפרנסתן של אמו ואחותו, עבד הנאשם כל התקופה במשמרות לילה במאפייה. ב"כ הנאשם הפנה לפסקי דין בהם נמצא לחרוג ממתחם הענישה משיקולי שיקום. משכך ביקש להפנות את הנאשם לממונה על עבודות שירות, ולגזור את דינו של הנאשם בהתאם להמלצת שירות המבחן.

בדין משלים מיום 6.10.22 ביקש ב"כ הנאשם ללמוד מהתמשכות ההליך ומהתסקיר הנוסף, על המשך המגמה החיובית באופן הממחיש את הצלחתו של ההליך הטיפולי-שיקומי, ושב על עתירתו העונשית. לתמיכה בטיעוניו הפנה לפסק דין של בית המשפט העליון מן העת האחרונה (ענין אזיזוב - יובא בהמשך).

9. הנאשם בדברו לעונש הביע חרטה על מעשיו והכיר בחומרתם. לדבריו, התהליך הטיפולי הממושך, במסגרתו "אני שלוש ארבע שנים יוצא נכנס במסגרת טיפולית, רק הפעם זה צלח", היה קשה, וניכר מעדותו כי הצריך אורך רוח והתמדה. "אני חושב שלא ראיתי את עצמי עולה על דרך. רק בשנה-שנה וחצי אחרונות זה קרה. באותה תקופה שנעצרתי על התיק הזה הייתי תחת השפעת סמים, מאוד קשים אפשר להגיד... לשאלת בית המשפט מה השאיפות שלי

- אני רוצה להיות נקי תמיד. אני חושב, אני לא יודע בדיוק איך התיק ייגמר, אבל יש לי דברים טובים בראש לעתיד, ולא למעוד בדרך. תמיד לשמור על דרך הישר". בתום הדין הנוסף ביקש מבית המשפט הזדמנות להמשיך בקשר עם שירות המבחן.

דין

10. כאמור בפתח גזר הדין, המחלוקת העיקרית בין הצדדים נוגעת למידת השפעת ההליך השיקומי על היקף החריגה ממתחם העונש שייקבע. דומה שמטעם זה לא מצאה ההגנה להתייחס במישרין למתחם ההולם את מכלול מעשיו של הנאשם. המאשימה מצדה ביקשה לקבוע מתחם עונש נפרד לכל אחד מהאישומים, ולחלופין מתחם כולל. בחנתי את מעשיו של הנאשם בהתאם להוראת סעיף 40 לחוק העונשין, ול"מבחן הקשר ההדוק" שנקבע בע"פ 4910/13 אהמד בני ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014), והגעתי למסקנה כי מעשיו של הנאשם בוצעו כחלק מתוכנית עבריינית אחת, כפי שאף עולה מהחלק הכללי לכתב האישום, ומכאן שיש לקבוע מתחם עונש יחיד, המשקלל את כל האירועים שבחובו. לא אחזור על רשימת הערכים המוגנים בהם פגע הנאשם במעשיו, ואסתפק בקביעה כי ביצע עבירות חמורות, המצדיקות במצב דברים רגיל השתת עונש כבד הנמנה בשנות מאסר. אשר למדיניות הענישה בריבוי עבירות סחר בקנאביס, בצירוף החזקת סם לצריכה עצמית, ראו רע"פ 2302/22 אביחי חסיד נ' מדינת ישראל (6.4.22), רע"פ 7088/20 יואש זוהר נ' מדינת ישראל (21.10.20), להלן: ענין זוהר), רע"פ 8695/19 אריק חי פסו נ' מדינת ישראל (5.1.20). לנוכח כמות העסקאות, היקפן והאינטנסיביות שלהן, ולאור כמות הסם שנתפסה, מצאתי לקבוע את מתחם העונש בין 30-60 חודשי מאסר בפועל.

11. כעולה משיבת הטיעונים לעונש מיום 12.4.22, הצדדים הסכימו על כך שנסיבותיו של הנאשם וההליך הטיפולי-שיקומי שעבר מצדיקים חריגה לקולה ממתחם העונש, והמחלוקת ביניהם נוגעת להיקפה של החריגה. כך, המאשימה בדעה שיש לקבוע מתחם עונש הולם בין 3-5 שנות מאסר, ממנו יש לחרוג כך שייגזר על הנאשם מאסר בפועל למשך שנתיים. ב"כ הנאשם, מנגד, ביקש לחרוג במידה רבה יותר מהמתחם, לאמץ את המלצת שירות המבחן, ולגזור על הנאשם 9 חודשי מאסר בפועל שירוצו בעבודות שירות.

לא בנקל ימצא בית המשפט לחרוג לקולה ממתחם העונש ההולם את מעשיו הרעים של נאשם, קל וחומר חריגה כה מהותית כפי זו שהומלצה על ידי שירות המבחן. ראו ענין זוהר (לעיל) וכן ע"פ 7757/21 מרזוקי נ' מדינת ישראל (24.5.22, פס' 23):

אמנם, סעיף 40ד(א) לחוק העונשין מאפשר לבית המשפט, במקרים המתאימים, לחרוג ממתחם הענישה אם "מצא כי הנאשם השתקם או כי יש סיכוי של ממש שישתקם". יש בסעיף זה כדי לבטא את עמדת המחוקק שלפיה, במקרים המתאימים לכך, יש לתת מעמד בכורה לשיקול השיקומי על פני עיקרון ההלימה, הוא העיקרון המנחה בסוגיית הענישה. ברם, כפי שעולה בבירור מהוראות החוק, לא בכל מקרה שבו תהליך טיפולי מתקדם בכיוון חיובי, יש להפעיל את הסמכות הקבועה בסעיף 40 לחוק העונשין, שאחרת בא החריג ומרוקן את הכלל מתוכן (ראו: ע"פ 126/22 מדינת ישראל

נ' פלוני, פסקה 16 (27.4.2022); ראו גם: דברי הסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 92) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה), התשס"ו-2006, ה"ח 241, 447-448)). ואכן, בפסיקה נקבע כי יש לנקוט זהירות רבה בהפעלת סעיף 40 לחוק העונשין, וכי סטייה ממתחם הענישה תיעשה אך במקרים חריגים ובמשורה, מקום בו סיכויי שיקום מובהקים מצדיקים זאת (ראו: ע"פ 1229/19 סלומינסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (1.7.2019)). על מנת להעריך את סיכויי השיקום יש לשקול, בין היתר, את "המוטיבציה שהפגין האדם שהורשע להשתקם; הליך של גמילה מהתמכרות שהוא עובר; השתלבות מוצלחת בהליכים טיפוליים שונים; אינדיקציות לשינוי עמוק בהתנהגות ובדרך החשיבה; הבעת חרטה כנה על המעשים והפגנת אמפתיה כלפי נפגעי העבירה" (ע"פ 6637/17 קרנדל נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (18.4.2018)).

12. בחינת תהליך השיקום שעבר הנאשם, בשילוב גילו, נסיבותיו האישיות, עמדת שירות המבחן והפרוגנוזה באשר להצלחת הטיפול, הביאו למסקנה כי המדובר באחד מאותם מקרים חריגים המצדיקים ליתן מעמד בכורה לשיקול השיקומי. אפרט בקצרה את נימוקיי:

ראשית, המדובר בבחור צעיר, נעדר הרשעות קודמות, בן פחות מ-21 במועד ביצוע העבירות.

שנית, הליך התדרדרותו של הנאשם לחברה עבריינית נמשך על פני מספר שנים, אך העבירות עליהן הוא נותן את הדין התפרשו על פני תקופה שאינה עולה על חודשיים ימים (ודומה שהנאשם מברך כיום על כך שנתפס ונעצר, שאחרת נקל להניח כי היה ממשיך במעשיו).

שלישית, נתוני הפתיחה של הנאשם מורכבים. אביו נפטר בהיותו פעוט, ואמו נאלצה לפרנס בדוחק את משפחתם, תוך התמודדות עם אובדן בן זוגה לחיים בשילוב קשיי קליטה בארץ, ועם מצבה הרפואי של בתה.

רביעית, על רקע קשייו ומצבו המשפחתי נפלט הנאשם מבית הספר בגיל צעיר, בין השאר כדי לסייע בפרנסת המשפחה. הוא השתלב בחברה שולית, החל לצרוך סמים - בתחילה קלים, ובהמשך קשים יותר, ואף בכוס נתן עינו. הכנסותיו של הנאשם מעבודתו נוצלו למימון אורח חייו ההתמכרותי והנהנתני, ולאחר שהפסיק לעבוד וכילה את חסכוניותו, התעצמה התדרדרותו המוסרית לביצוע העבירות עליהן הוא נותן עתה את הדין.

חמישית, הנאשם עבר תהליך טרום שיקומי ממושך, לא ויתר לעצמו, וחרף הקשיים והנטישות, שב ופנה ביוזמתו פעם אחר פעם, עד שלבסוף הצליח. מקובלת עליי טענת ב"כ הנאשם, לפיה אין מקום לנתק באופן מלאכותי את תהליך השיקום המוצלח בו משולב הנאשם מאז חודש יולי 2021 (קבוצת הכנה לטיפול - ראו תסקיר ראשון), מניסיונותיו המוקדמים יותר. תהליך גמילה ושיקום כרוך פעמים רבות ב"נפילות" והפסקות, ודווקא התעקשותו של הנאשם, חרף גילו הצעיר, להתמיד בניסיונות, מלמדת על תעצומות נפש, ומתיישבת עם הערכת שירות המבחן בדבר סיכויי הטובים להמשיך ולהצליח בשיקום.

שישית, במהלך התקופה כולה, גם כשהפסיק את הליך השיקום, נשמר הנאשם מפני חזרה לצריכת סמים או אלכוהול, ומלמדות על כך בדיקות השתן הרבות שנתן - הן בשירות המבחן והן ביחידה לטיפול בהתמכרויות.

שביעית, לאחר שהנאשם הודה במיוחס לו בכתב אישום מתוקן, והופנה לקבלת תסקיר, הוא התחייב בפני קצינת המבחן כי יתמיד בשיקום, וכי לא יבקש הזדמנות נוספת. להוכחת רצינותו הבהיר כי צמצם את היקף עבודתו והתאימה כך שיוכל למקד את זמנו ומרצו בטיפול. האמון שניתן בו הוכח כמוצדק. משלב זה ואילך הנאשם התקדם במסלול חיובי עקבי, ויעידו על כך תסקירי המבחן היסודיים והמפורטים, הכוללים התייחסות להתנהלותו של הנאשם הן ביחידה להתמכרויות והן בפני קצינת המבחן.

שמינית, נזכיר כי טיעוני הצדדים לעונש נשמעו בעיקרם לפני כמחצית השנה. אז טענה המאשימה כי מדובר במי שמצוי זמן קצר יחסית בתוך ההליך הטיפולי (וחרף האמור הכירה בכך שהוא ראוי לתוצאה עונשית החורגת לקולה ממתחם העונש ההולם). בינתיים השלים הנאשם הליך שיקומי אינטנסיבי בן למעלה משנה, במסגרתו השתתף בקבוצות טיפוליות שלוש פעמים בשבוע - משעות הבוקר ועד הצוהריים; השתתף בטיפול פרטני אחת לשבוע; ונפגש עם קצינת המבחן על בסיס קבוע. הוא הגיע למפגשים בקביעות ובמועד, עמד בכל הדרישות, שיתף באשר לעולמו הפנימי, תרם ונתרם.

תשיעית, במקביל להליך הטיפולי המשיך הנאשם לעבוד בחריצות במאפיייה במשמרות לילה, פרנס את עצמו וסייע בפרנסתן של אמו ואחותו. בכך הוכיח כי הוא מסוגל להתמיד בתהליך השיקומי במקביל לעבודה מאומצת, ולהתמודד עם הקשיים הכרוכים בכך.

עשירית, סיום ההליך הטיפולי ביחידה לטיפול בהתמכרויות נעשה בשיתוף פעולה מלא בין הנאשם לבין הצוות, אשר חיזק את ידיו של הנאשם, ואיפשר לו להיפרד באופן חיובי וראוי להערכה.

אחת עשרה, הערכתה של קצינת המבחן, כי המסוכנות להישנות ביצוע עבירות פחתה במידה ניכרת על רקע תהליך השיקום המשמעותי שעבר הנאשם, מבוססת ומעוגנת כהלכה בנתונים העובדתיים עליהם עמדת.

שתים עשרה, פועל יוצא של האמור לעיל, המלצת שירות המבחן בדבר התוצאה העונשית הראויה, והחשש מפני פגיעה בשיקומו של הנאשם ככל שייגזר עליו עונש מאסר ממש, ראויים ומתיישבים עם שיקולי הענישה ועם האינטרס הציבורי בשיקום עבריינים והשבתם למוטב. בענינו, שיקולים אלו גוברים על האינטרס הציבורי כבד המשקל המצדיק ברגיל גזירת עונש שיהלום את חומרת העבירות.

13. להווי ידוע כי חיפוש יזום במאגרי הפסיקה מניב אמנם פסקי דין בהם קיבלו שיקולי השיקום מעמד בכורה, אך במרבית המקרים לא כך הדבר, ומרכיב ההלימה הוא שנותן את הטון. סופו של יום, כל נאשם ונסיבותיו, ולעולם על בית המשפט לגזור את העונש בהתאמה לנתונים היחודיים של התיק ושל הנאשם. ראו ע"פ 6132/21 דנה אלפה נ' מדינת ישראל (13.1.22 להלן: ענין אלפה, פס' 9):

מלאכת הענישה היא מלאכה מורכבת, בבחינת תמהיל של מטרות הענישה - גמול, הרתעה (אינדיבידואלית וכללית) ושיקום. המחוקק מעודד נאשמים שבחרו לילך במסלול הקשה והמפרך של הליכי גמילה, על מנת לאפשר להם לפתוח דף חדש ונקי ולצעוד לעבר האופק הנורמטיבי. לשם כך, נכון המחוקק אף לצאת מגדרו וליתן לנאשם "מכור" הזדמנות נוספת, שלא ניתנת לנאשם "רגיל". כך, קובע סעיף 82 לחוק העונשין, שכותרתו "טיפול במשתמשים בסמים", כי בית המשפט רשאי, חלף הפעלה של מאסר על תנאי בר-הפעלה, להטיל צו-מבחן שבמסגרתו יעבור הנאשם טיפול בקהילה. לא רק הנאשם שצלח הליכי גמילה יוצא נשכר אלא גם החברה כולה.

על מנת שלא להימצא חסר, אפנה להלן למספר פסקי דין בהם הועדף מרכיב השיקום, תוך שאדגיש כי כל מקרה עומד בפני עצמו, וברי שלא ניתן למצוא הקבלה של ממש לעניינו.

(-) ע"פ 6162/21 ניסים אזיזוב נ' מדינת ישראל (9.3.22). המערער הורשע בהתאם להודאתו בייצור סמים מסוכנים, החזקת סמים מסוכנים שלא לצריכה עצמית, ונטילת חשמל, מים או גז, זאת לאחר שגידל בבית ששכר למטרה זו - 255 שתילי קנאביס במשקל 70 ק"ג. לחובתו הרשעות ישנות. בבית המשפט המחוזי נגזר דינו ל-28 חודשי מאסר בפועל. בית המשפט העליון עמד על נסיבות חייו החריגות - אב יחידי המגדל בכוחות עצמו את שלושת ילדיו; נגמל עשור קודם לכן בכוחות עצמו מסמים; שהה תקופה בת 18 חודשים במעצר בפיקוח אלקטרוני; שירות המבחן המליץ להסתפק בעבודות שירות בצד צו מבחן. לנוכח החשש הממשי מפני פגיעה בילדיו של המערער, בשילוב הליך השיקום המשמעותי, הועמד עונש המאסר בפועל על 9 חודשים שירוצו בעבודות שירות, בצד צו מבחן למשך שנה. עונשי מאסר על-תנאי וקנס בסך 5,000 ₪ נותרו על עומדם.

(-) ענין אלפה (לעיל). המערער הורשעה בהתאם להודאתה בשוד בנסיבות מחמירות, וצירפה כתב אישום נוסף במסגרתו הורשעה בשתי עבירות איומים. בית המשפט המחוזי גזר את עונשה למאסר בפועל למשך 14 חודשים, בניכוי 3.5 חודשים בהם היתה נתונה במעצר. בית המשפט העליון עמד על נסיבות חייה המורכבות, ועל ההליך הטיפולי שעברה, וקבע כי במצב דברים רגיל, גזר דינו של בית המשפט המחוזי הוא מאוזן, ואינו מצדיק התערבות. חרף האמור, לנוכח התמדתה של המערער בהליך הטיפולי אף לאחר גזר הדין, כשהוכיחה את מחויבותה לדרך השיקום, החליט בית המשפט לאמץ את המלצת שירות המבחן, קיצר את עונש המאסר בפועל לתקופה בת 9 חודשים שירוצו בעבודות שירות, והעמיד את המערער בצו מבחן למשך שנה ומחצה.

(-) ע"פ 5685/19 נחום קנפלמכר נ' מדינת ישראל (18.1.21). המערער הורשע בביצוע עבירות סמים בניגוד לסעיפים 7(א)+(ג), 10 ו-13 לפקודת הסמים, ונדון בבית המשפט המחוזי למאסר בפועל למשך 15 חודשים. בעת גזירת דינו לא הייתה מחלוקת בין הצדדים כי המערער עבר הליך שיקומי משמעותי, כזה שהצדיק חריגה ממתחם העונש ההולם שנקבע, והמחלוקת התמקדה במידת החריגה מהמתחם. לנוכח הליך השיקום המשמעותי שעבר המערער, בהינתן נסיבותיו האישיות החריגות והחשש מפני פגיעה בהליך השיקום כתוצאה מגזירת עונש מאסר לריצוי מאחורי סורג וברית, ולאחר שתסקירי מבחן נוספים שהוזמנו בערכאת הערעור הצביעו על כך שהמערער מתמיד בהליך השיקום מתוך מוטיבציה פנימית ולא מאימת הדין, התקבל הערעור ועונש המאסר בפועל הועמד על 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות, בצד צו מבחן למשך 24 חודשים.

(-) ע"פ 2928/19 אלעד בנאי נ' מדינת ישראל (1.7.19). המערער הורשע בהתאם להודאתו בכתב אישום מתוקן בעבירות סיוע לשוד, החזקת סכין, נהיגה בפסילה וללא ביטוח, ונדון למאסר בפועל למשך 14 חודשים בתוספת הפעלת שני עונשי מאסר על-תנאי, כך שסה"כ נדון ל-18 חודשי מאסר בפועל. בית המשפט העליון מצא כי גזר הדין מאוזן וראוי, אך לנוכח הליך שיקום וגמילה מרשים, ועל רקע תסקירים חיוביים והמלצת שירות המבחן שלא לגדוע את ההליך הטיפולי, התקבל הערעור ועונש המאסר בפועל הועמד על 9 חודשים לריצוי בעבודות שירות, בצד צו מבחן למשך שנה ומחצה.

14. לנוכח המקובץ, וכפי שהבהרתי בפתח גזר הדין, הגעתי למסקנה כי מבלי להתעלם מחומרת מעשיו של הנאשם, מקבץ נסיבותיו האישיות, בשילוב הליך השיקום המשמעותי שעבר ועמדת שירות המבחן - אלו מצדיקים חריגה ניכרת לקולה ממתחם העונש, תוך אימוץ המלצותיה המבוססות של קצינת המבחן. למען הסר ספק, בגזירת הדין התחשבתי בתקופת המעצר בה היה נתון הנאשם (מיום 27.4.18 עד יום 20.6.18), ובפרק הזמן בו היה נתון במעצר בפיקוח אלקטרוני (מיום 20.6.18 עד יום 8.10.18), ואלו לא ינכו מעונש המאסר שייגזר עליו. בצד עונש המאסר, יועמד הנאשם בצו מבחן לתקופה ממושכת מהרגיל - 18 חודשים. מטרתו של הצו כפולה - האחת, לאפשר לנאשם להתמיד במסגרת טיפולית, בהתאם לשיקול דעתו של שירות המבחן; השניה, לשמש גורם מרתיע ומציב גבולות, שהפרתו עלולה להביא לגזירת הדין מחדש. כספים שנתפסו מהנאשם יחולטו. עם זאת, לנוכח היקף החילוט מן העבר האחד, ומצבו של הנאשם הבונה את דרכו בחיים מן העבר האחר, החלטתי באופן חריג לעבירות מסוג זה להימנע מגזירת קנס, ולהסתפק בהתחייבות צופה פני עתיד. אשר לבקשת המאשימה לפסול את רישיון הנהיגה של הנאשם, על מנת לאפשר התמדתו בהליך השיקומי ולא לפגוע בעבודתו, החלטתי להסתפק בפסילה על-תנאי בלבד.

15. סוף דבר, מצאתי לגזור על הנאשם את העונשים הבאים:

א. 9 חודשי מאסר בפועל.

המאסר ירוצה בדרך של עבודות שירות במטבח מתחם אשמורת, בהתאם לחוות דעת הממונה על עבודות שירות מיום 18.9.22. הנאשם יתייצב ביום 25.12.22 בשעה 8:00 במשרדי הממונה במפקדת מחוז מרכז של שב"ס.

הנאשם מוזהר כי עליו לעמוד בתנאי ההעסקה ובדרישות הממונה, לרבות בדבר איסור צריכת אלכוהול, וכי כל חריגה מהכללים עלולה להביא להפסקת עבודות השירות וריצוי יתרת עונש המאסר מאחורי סורג ובריח.

ב. 12 חודשי מאסר אותם לא ירצה הנאשם אלא אם יעבור תוך שלוש שנים עבירה על פקודת הסמים מסוג פשע.

3 חודשי מאסר אותם לא ירצה הנאשם אלא אם יעבור תוך שלוש שנים עבירה על פקודת הסמים מסוג עוון.

ג. צו מבחן למשך 18 חודשים. הוסברה לנאשם משמעותו של צו המבחן ואפשרות הפקעתו והטלת עונש במקומו.

ד. אני מכריז על הנאשם סוחר סמים, ומורה על חילוט טלפונים וכספים שנתפסו ממנו - סך של 25,750 ₪ ו-50 אירו.

ה. הנאשם ייתן התחייבות בסך 5,000 ₪ להימנע במשך שלוש שנים מביצוע עבירה על פקודת הסמים (מסוג פשע או עוון). הנאשם יצהיר על התחייבותו לפני עוד היום, שאם לא כן, ירצה תקופת מאסר בת 5 ימים.

ו. הנאשם יפסל מלקבל ומלהחזיק רישיון נהיגה לתקופה של 6 חודשים, ואולם הנאשם לא ישא בעונש זה אלא אם יעבור תוך 3 שנים עבירה על פקודת הסמים מסוג פשע.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי תוך 45 ימים מהיום.

ניתן היום, כ"ה תשרי תשפ"ג, 20 אוקטובר 2022, במעמד הצדדים.

המזכירות תעביר עותק מגזר הדין לשירות המבחן ולממונה על עבודות שירות. לתשומת לב שירות המבחן: משך עבודות השירות עולה על שישה חודשים (סעיף 51ג(ג) לחוק העונשין).